

A VADÁSZAT ÉS A VADGAZDÁLKODÁS TERMÉSZETVÉDELMI VONATKOZÁSAI BÉKÉS MEGYÉBEN

BÍRÓ ISTVÁN, MEZŐGYÁN

„NIMFEA” TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET
KÖRÖS-MAROS NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
1997

Az alábbiakban egy eredetileg lényegesen terjedelmesebb munka rövidített változatát teszem közzé. A munka diplomadolgozatként a bíráló részéről meglehetősen kedvező fogadtatásban részesült, ennek ellenére meg kell jegyeznem, hogy a tényyszerűség, a számszaki adatok, egzakt vizsgálatok hiánya miatt nem több személyes elmélkedésnél egy vitatott, örök ellentéteket szülő témában. Nem is szánom másnak, mint ami a valójában. Témafelvetésnek, esetleg vitaindítónak.

1. BEVEZETÉS:

Vadászat és természetvédelem.

A fogalmak együttes említése különféle érzelmeket vált ki a két szakma művelőiből. Nem véletlen, hogy mindkét tábor részéről elhangzanak nemegyszer megalapozatlan, szélsőséges vélemények, hiszen azok is tévednek akik a vadászok táborát a természeti értékek legfőbb károsítójaként emlegetik, de a „Vadászat = aktív természetvédelem” gyakran hangoztatott szlogenje szintén hamis, meglehetősen túlzó megfogalmazás.

Az viszont tény, hogy a természetvédelem kezdeti és későbbi lépéseinél, úgy Magyarországon, mint a világ más tájain igen sok neves vadászember tevékenykedett, akik tevékenységükkel bizonyították a két, látszólag ellentétes érdekű tábor közötti összhang megteremtésének lehetőségét. Példaként dr. Sterbetz István nevét említem, akinek munkássága igazolja az előbb elmondottakat. Békés megye, de talán az egész Alföld természetvédelmének megalapozása elválaszthatatlan része több évtizedes életművének. Sorolhatnám még azokat a neves szakembereket akik a kettős szenvedély és elkötelezettség hatása alatt jelentős

természetvédelmi eredményeket mutattak fel életük során. Talán még egy név a közelmúltból, dr. Beretzk Péter a szegedi Fehér-tó kutatója, aki szenvedélyes vadászként is felismerte a természetvédelem fontosságát, sőt elsődlegességét.

A vadászat alapvetően nem más, mint a természeti erőforrások használatának egyik formája, amelynek múltja, jelene és jövője elválaszthatatlan a természeti környezettől, így a természetvédelemtől is. A hatás természetesen kölcsönös. A természeti környezet befolyásolja a vadászati, vadgazdálkodási tevékenységet, annak irányát és eredményességét, és fordítva, hiszen az említett tevékenység is hat a természeti környezetre, negatív vagy pozitív változásokat idézve elő az érintett ökoszisztémákban.

Nem kell nagyon elmélyednünk a témában ahhoz, hogy levonhassuk azt az általános következtetést, hogy ez a hatás többnyire negatív irányú, de így van ez más gazdálkodási formák esetében is akár a halászatot, a növénytermesztést, az erdőgazdálkodást említjük. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy egységesen meg lehetne ítélni az említett hasznosítási formák természetvédelmi hatásait.

A negatív hatás mértéke, a természeti erőforrások vadászati hasznosításának intenzitása és formája azonban óvatossá kell, hogy tegyen bennünket az előző általánosítás értelmezésében. Részleteiben szükséges megvizsgálni egyes vadászati tevékenységek hatásait, és csak az eredmények ismeretében dönthető el, milyen változtatások indokoltak egyes területek, területegységek vadászati hasznosításában. Megalapozott, adatokkal, számításokkal alátámasztott eredmény kevés van, ezért nehéz szubjektív véleményektől, egyéni beállítottságtól és élményanyagtól független értékelést nyújtani.

Jelen dolgozat is arra tehet kísérletet csupán, hogy a rendelkezésre álló vizsgálati eredmények, valamint a gyakorlati természetvédelmi munkában előforduló esetek ismeretében egy konkrét kiemelt terület (Békés megye) természetvédelmének és vadgazdálkodásának kapcsolódási pontjait elemezze és javaslatokat tegyen egyes problémák megoldását illetően.

Az elemzés esetében sem lehet független eddigi tapasztalataimtól, hiszen közel tizennégy éve vadászom és igazán nehezen válaszolnám meg azt a kérdést, hogy mi vagyok elsősorban, vadász vagy természetvédő. Egy biztos. A vadászok szemében inkább természetvédő, a természetvédelemmel foglalkozók körében inkább vadász. Talán ez a kettősség hozzásegít ahhoz, hogy reális véleményt alakítsak ki a témában, elkerülve a szélsőséges megítélésekben és a megalapozatlan általánosításokban rejlő veszélyeket.

2. TÉMAFELVETÉS:

A vadászat hosszú történelme során mindig tényleges hatásainál jóval nagyobb társadalmi jelentőséggel bírt. Nincs ez másként napjainkban sem, amit egyszerűbben úgy fogalmazhatunk meg, hogy a vadászat megítélése nem függetleníthető az aktuális politikai erőviszonyoktól. Jelen dolgozat természetesen nem foglalkozhat ezzel a kérdéskörrel, hiszen a vadászat társadalmi szerepének és megítélésének vizsgálata a munka célkitűzésétől idegen, ingatag alapokon álló elmélkedésekhez vezetne.

A vadászat és természetvédelem kapcsolatának ökológiai szemléletű vizsgálata viszont mindenkor érdeklődésre tarthat számot, különösen az 1996-ban alkotott két alapvető jelentőségű törvény megjelenése óta, melyek a természet védelméről (1996. évi LIII. tv.) és a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról (1996. évi LV. tv.) rendelkeznek.

A két törvény szemlélete, a megfogalmazott elvek, olyan újszerű együttműködés törvényi kereteit adják meg, amelyek hosszú időre befolyásolhatják a két tevékenység további

kapcsolatrendszerét. Mindkét törvény jelentős hatósági, szakhatósági jogosítványokat ad a természetvédelem kezébe. Nem mindegy azonban, hogy miként élünk ezzel a lehetőséggel. A természetvédelmi döntéseket csak abban az esetben fogadtathatjuk el a vadászat művelőivel és ellenőrző, irányító szerveivel, ha ezek a döntések kellően megalapozottak, és nem csupán a vadászat várható negatív hatásait, de a döntés vadászatra gyakorolt hatásait is kellően ismerjük. Ez természetesen nem jelentheti a természeti értékek védelme során elvtelen kompromisszumok megkötését, de igenis kell, hogy jelentse a másik fél gondolkodásmódjának, céljainak ismeretét, ami nélkül minden döntés csupán további konfliktushoz, az ellentétek elmélyüléséhez vezethet.

Jelen közleményben nincs lehetőség a két idézett törvény kapcsolódó paragrafusainak részletes ismertetésére. Annyit jegyeznek meg csupán, hogy a jogi lehetőségek adottak, más kérdés azonban, hogy a tartalommal való kitöltésük mennyire sikeres. Az eredmény - friss, gyakran még nehezen értelmezhető törvényekről lévén szó - az elkövetkező években lesz igazán látható, de addig is törekednünk kell a döntések szakmai megalapozottságának erősítésére, ami a két szakterület érintkezési pontjainak részletes vizsgálata nélkül nehezen valósítható meg.

3. IRODALMI ÁTTEKINTÉS:

A témával kapcsolatos irodalmi anyag jórészt általános jellegű adatokat, értekezéseket tartalmaz. Igyekeztem konkrét, megyei anyagot felhasználni munkám során, de nem kerülhettem el az átfogó irodalmi anyagokban leírtak feldolgozását sem.

Az általános jellegű munkák közül Rakonczay Zoltán „Természetvédelem” c. egyetemi jegyzetét, Kőhalmy Tamás szerk. „Vadászati enclikopédia” c. művét, valamint a Peterson-Mountfort-Hollom által szerkesztett „Európa madarait” és Simon Tibor „A magyarországi esényes flóra határozója Harasztok-Virágos növények” c. munkáját használtam fel.

A megye természeti adottságainak bemutatása során a kistájakra vonatkozó részletes adatsorok a Marosi Sándor és Somogyi Sándor szerkesztésében megjelent „Magyarország kistájainak katasztere” c. könyvből származnak. Értékes információkat találtam még a témához kapcsolódóan, a Takács János által írt „Terület és Településfejlesztés Békés megyében”, valamint a Szabó Ferenc szerkesztette „Békés megye gazdaságföldrajza” c. munkákban is.

A megye természetvédelmének bemutatásához az alapmunkát a Körös-Maros Nemzeti Park megvalósítási koncepciójának I/A,B és III. kötetei adták, amelyek megírásában jómagam is közreműködtem. A helyi jelentőségű védett területekről Szelekovszky László állított össze anyagot. Réthy Zsigmond pedig két munkáját - „Békés megyei természetvédelmi kalauz” és „Békés megyei természetvédelmi zsebkönyv” - is a megye természetvédelmének bemutatására szentelte.

A vadgazdálkodási fejezet adatai a szóbeli közléseken és saját tapasztalataimon kívül a Csányi Sándor által összeállított „Békés és Jász-Nagykun-Szolnok megye vadgazdálkodási alkörzet terve”, valamint a „Vadgazdálkodási körzetek és alkörzetek kijelölésének lehetőségei” c. munkákból származnak. Ehhez a fejezethez felhasználtam még a Réthy Zsigmond által szerkesztett „Vadgazdálkodás és Természetvédelem”, valamint a Bartha Dénes és Tímár Gábor által írt „Erdőgazdálkodás és Természetvédelem” c. könyveket is.

A vadászat és természetvédelem kapcsolatát több munka is részleteiben vagy érintőlegesen tárgyalja. A dolgozatban Bencze Lajos „Vadászati ökológia”, Fodor Tamás „Vadvédelem és Környezetvédelem”, Nagy Emil „Apróvadtenyésztés”, Sterbetz István „Vízivad”, Faragó Sándor „A vízivad és vadászata”, Oroszi Sándor „Vadfajokból védett állatfajok”, c. munkák egyes adatai szerepelnek.

A helyi konkrét elemzések során jórészt saját, valamint Parczen Balázs erdőmérnök, erdészeti-vadászati természetvédelmi szakfelügyelő tapasztalataira építettem.

A szegényes írott anyagból Ákoshegyi Imre „A szárnyasvad ólomszennyezése frekvenciált vadászterületeken” c. dolgozatában találtam érdemleges megállapításokat. A helyi kutatási anyagból Tóth Imre „A Békés megyei ragadozómadárállomány helyzete és változása 1990-1995”, Kovács Sándor Tibor „A Dél-Tiszántúl nagylepke faunájának vizsgálata” és Faragó Sándor „Országos fogolyprogram” c. munkái tartalmazznak értékes információkat.

4. BÉKÉS MEGYE VADGAZDÁLKODÁSA:

Az 1997-ben megjelent új vadászati törvény (1997. évi LV.) jelentős változásokat hozott a megye vadgazdálkodási egységeiben, új vadásztársaságok jöttek létre, új vadászterület határok alakultak ki. A folyamat a bizonytalan jogi környezetben még ma sem zárult le egészen, néhol mai napig kétséges, hogy ki lesz a vadászati hasznosító, milyen határok között.

A rendezetlen helyzet miatt a Békés megyében folyó vadászati, vadgazdálkodási tevékenység jellemzésére a legátfogóbb képet az adja, ha vadfajonként elemezzük a közelmúlt adatait, egyes fajok elterjedését, állományviszonyait, terítékadatait egyaránt figyelembe véve.

Ez nagyrészt független a vadászati hasznosítók személyétől, a területi rendszer változásaitól.

Csányi Sándor 1992-ben így jellemzi Békés és Jász-Nagykun-Szolnok megye, mint önálló vadgazdálkodási alkörzet gazdálkodását:

„... az ország kiemelkedően jó mezei nyulas, fácános és őzes területe. Az őz esetében a Békés megyei részeket kell kiemelni.....A fácán esetében Békés megye és Jász-Nagykun-Szolnok-Békés határterülete a legkiemelkedőbb, országos viszonylatban ebben az alkörzetben a legnagyobb a fácán kibocsátása is. A mezei nyúl állománya igen jó, gazdasági szempontból különösen a mezei nyúl befogása meghatározó. Az alkörzet területén több terület alkalmas lehet fogoly géncentrumok kijelölésére. Az alkörzetben a gímszarvas csak a Körösök háromszögében fordul elő, a vaddisznó folyamatosan megjelenik, de nagyobb létszámú megtelepülése még nem következett be. A dám Békésben fordul elő és helyileg jelentős nagyvadnak tekinthető.”

Összefoglalva megállapítható, hogy az eddigi gyakorlat szerint az apróvadas jellegű megyében igen intenzív vadászati hasznosítás folyt és valószínűleg folyik a jövőben is.

Mit mutatnak a vadfajonkénti elemzések?

4.1. Gímszarvas (Cervus elaphus):

Békés megyében a gímszarvas előfordulása csupán bevándorlás (kóborlás) következménye. Az 1980 -as években a megye északkeleti erdősültebb térségében már egy tartós betelepülési tendencia érvényesült román területek felől. Ezt alátámasztják a vadgazdálkodási egységek állománybecslési adatai, és a jelentett terítékadatok egyaránt.

Ez a tendencia az utóbbi években, főként a Romániában folyó erőteljesebb vadászati tevékenység hatásaként megállt.

Létszámbecslési adatok:

1971	3 db
1977	7 db
1978	8 db
1983	50 db
1985	21 db
1990	7 db

Terítékadatok:

1977	19 db
1978	35 db
1983	60 db
1985	34 db
1990	51 db

A megye akkori 51 vadgazdálkodási egysége közül tízben ejtettek el szarvast, főként Geszt, Zsadány, Biharugra, Doboz, Gyula, Sarkad és Battonya térségében.

A szarvas tartós megtelepedése alkalmas élőhely (alacsony erdősültség) hiányában nem kívánatos. Nagyobb számú jelenléte komoly mezőgazdasági károkat eredményezne.

Természetvédelmi szempontból sem jelenlétének, sem vadászati hasznosításának nincs jelentősége.

4.2. Dámszarvas (Dama dama):

A két világháború közötti telepítések eredményeként Békés megyében Gyula környékén alakult ki mennyiségében és minőségében egyaránt jelentős állomány. A megye többi részén, Mezőhegyes, Bélmegyer környékén későbbi (1960-70) telepítések következtében él dám.

Létszámbecslési adatok:

1971	8 db
1977	43 db
1978	24 db
1983	111 db
1985	141 db
1991	560 db

Terítékadatok:

1977	12 db
1979	2 db
1983	60 db
1985	4 db
1990	133 db

A rendelkezésre álló adatokban komoly eltérést okoz, hogy kezdetben csupán a vadásztársasági területekről érkeztek információk, az állami területek, ahol a dám nagy számban él a statisztikákban nem szerepelnek. Jól mutatja ezt az 1991-es, teljes terítékadat, ahol összesen 714 db-ról tesznek említést. Ebből 561 db állami területen esett. (501 db Dalerd RT, 60 db Mezőhegyes Ménesbirtok RT).

A dám természetvédelmi megítéléséről Orosz Sándor véleményét idézem:

„A természetvédelem szempontjából a telepítésekkel kapcsolatban felvetődik a tájidegen faj kérdése. Mennyiben tájidegen, illetve nem tájidegen a dám Magyarországon? A dámot mindenképpen meghonosodott, a magyarországi életközösségekbe beilleszkedett fajnak kell tekintenünk. Sőt az állomány értékét jelző világrekord agancsok arról tanúskodnak, hogy a dám hazánkban optimális életfeltételeket talált.”

Békés megyében a helyzet nem ennyire egyszerű. A gazdasági érdekekből túltartott dómállomány a természetvédelmi szempontból is kiemelkedő jelentőségű Fekete-Körös menti természetközeli ligeterdőkben jelentős károsító tényező. Hasonló megítélés alá esik a Békéscsaba melletti sziki tölgyes védett területén élő állomány is. A problémakör részletesebb elemzése a következő fejezet témája.

4.3. Őz (*Capreolus capreolus*):

A Békés megyei őzállomány mennyiségi és minőségi tekintetben is az ország talán legértékesebb populációja.

Létszámbebecslési adatok:

1971	15591 db
1977	12404 db
1978	13048 db
1983	13539 db
1985	14045 db
1991	15940 db

Terítékadatok:

1977	6083 db
1979	5441 db
1983	2839 db
1985	2597 db
1990	2317 db

Az őz a megye minden vadászterületén megtalálható. Az érmes bakok aránya 10 és 13 százalék körül alakul (1991-ben 12,7%), ami a kimagasló minőséget mutatja.

Bán István „Csodaszarvas, avagy a magyar őz és szarvas világhírűvének titka (1992)” című munkájában arra a következtetésre jut „...*hogy a legértékesebb hazai őzállomány a legjobb kukoricatermő területeken található, így legalább ennek a populációnak a védelmére akár természetvédelmi területet is létre lehetne hozni.*”

Az őz jelenléte, mennyisége természetvédelmi gondokat nem vet fel. Sokkal jelentősebb azon vadászati módszerek jelentősége, amelyek az utóbbi években elterjedtek (gépkocsival történő bér vadásztatás) és esetenként komoly zavaró tényezőt jelentenek a természeti területeken.

4.4. Vaddisznó (*Sus crofa*):

Az 1960-as években megindult gyors állománynövekedés hatására a vaddisznó az Alföldön, így a megyében is megjelent. Néhány erdősültebb területen, valamint a kiterjedt halastórendszerek környékén (Biharugra) állandó vadnak tekinthető, bár az utóbbi években létszáma csökkenő tendenciát mutat. Ez azonban nem a vadászati hasznosítás, sokkal inkább a fellépő betegségek (sertéspestis) hatása.

Létszámbebecslési adatok:

1971	0 db
1977	0 db

1978	18 db
1983	12 db
1985	31 db
1991	80 db

Terítékadatok:

1977	17 db
1979	39 db
1983	66 db
1985	59 db
1990	73 db

1991-ben már 105 db volt a lelövés, de ez nem jelenti az állomány további növekedését, inkább annak a következménye, hogy a megye vadászai közül egyre többen rendelkeznek golyós fegyverrel. A sertéspestis hatására fellépő állománycsökkenés pedig általánosan érezhetővé vált az 1994-95-ös évektől kezdődően.

A vaddisznó természetvédelmi megítélése egységes, de nem egyértelmű. Kárt okoz a védett madárfajok fészkeiben, túrásával károsíthatja védett növényfajok élőhelyeit. Ez igaz. Konkrét, megbízható vizsgálat azonban a károsítás mértékére vonatkozóan ezideig nem folyt, így az elmondottak csak szubjektív ítéletek, ha nagy valószínűséggel igaznak is kell őket tekintenünk. A megye területén a vaddisznókérdés természetvédelmi szempontból egyedül a Biharugrai tavakon és környékén merül fel, ahol mind az állománylétszám, mind a vadászati módok megítélése egységes álláspont kialakítását teszi szükségessé. A problémakör részletesebb elemzése a következő fejezet témája.

4.5. Mezei nyúl (Lepus europeus):

A mezei nyúl a megye egyik legfontosabb vadfaja. Mind a lőtt, mind az élve befogott egyedek számát tekintve az ország egyik legjobb „nyulas” területe ma is.

A hasznosítási adatokból nem tűnik ki az a tendencia, ami a természetesnek tekinthető ingadozások mellett, az állomány fokozatos csökkenését mutatja. Az élőhelyromlás és egyéb itt hely hiányában nem részletezett okok mellett ebben a helytelen vadászati gyakorlat is ludas. Az olasz bérvadászok u.n. „kereső vadászata”, amellyel, hogy jelentős megterhelést jelent a területeken, a „láb elől ugró” nőtény nyulak elejtésével az ivararányban is kedvezőtlen folyamatokat indított el.

Létszámbecslési adatok:

1971	74000 db
1977	116639 db
1978	122900 db
1983	113543 db
1985	117580 db
1990	109459 db

Terítékadatok: (élvefogás+lövés összesen)

1977	49103 db
1979	27168 db

1983	26524 db
1985	37915 db
1990	33718 db

A mezei nyúl vadászatának, befogásának, az állomány nagyságának közvetlen, direkt természetvédelmi kihatása nincs. A sok embert, felszerelést igénylő befogások szervezése során azonban a zavarásból eredően adódhatnak problémák (telelő tűzokcsapatok háborgatása stb.).

4.6. Egyéb emlős vadfajok:

- Róka (*Vulpes vulpes*): A megyében 1992-ben, a jelentések szerint 2400 db rókát ejtettek el. A vadászati módszerek 1988-ban így oszlottak meg:

puska	37 %
méreg!	20%
ugrasztás	15%
kiásás	20%
füstölés	4%
ládacsapda	4%

A felsorolt gyérítési módszerek közül mára tilos alkalmazni a mérget, illetve a nem szelektív csapdákat. A veszettség elleni immunizálási program alföldi beindítása nagy valószínűséggel a rókaállomány drasztikus emelkedését eredményezi majd. Természetvédelmi szempontból a róka megítélését csak annak függvényében értelmezhetjük, ha elfogadjuk, hogy más fajok eseti megjelenésének ellenére Magyarországon a róka számít a legelterjedtebb és legfontosabb csúcsragadozónak.

- Egyéb: Itt elsősorban a kóbor kutya, kóbor macska lelövések jönnek számításba, ahol a természetvédelmi érdekek szinkronban vannak a vadgazdálkodó érdekeivel. Hasonló megítélés alá esik a pézsmapocok (*Ondatra zibethica*), hiszen ez az Észak-Amerikai faj Magyarország mai területén 1915-ben jelent meg először és gyorsan elszaporodott, a hazai életközösségekbe jól beilleszkedett. Ennek ellenére nagy létszámú jelenléte nem kívánatos. Visszaszorítása fegyveres gyérítéssel nem elég hatékony.

4.7. Fácán (*Phasianus colchicus*):

Békés megye hosszú idő óta a hazai fácánnevelés, fácángazdálkodás legfontosabb területe. Az utóbbi években bekövetkezett hanyatlás, mind a törzsállományt, mind pedig a tenyésztést illetően csak részben módosít ezen a tényen. Jelenléte több természetvédelmi gondot is felvet (őshonosság kérdése, kihelyezés, állomány nagyság stb.), melyek részletes tárgyalására a következő fejezetekben kerül sor.

Létszámbecslési adatok:

1971	121514 db
1977	208056 db
1978	235760 db
1983	244430 db
1985	200465 db
1990	190208 db

Terítékadatok: (befogás+lelövés összesen)

1977	154582 db
1979	141713 db
1983	206796 db
1985	147400 db
1990	195508 db

Kihelyezés:

1977	170361 db
1979	112908 db
1983	75507 db
1985	273097 db
1990	394950 db

4.8. Fogoly (Perdix perdix):

A fogoly „aranykora” a megyében is a két világháború közötti időszakra esett. Az azt követő általános állománycsökkenés kisebb ingadozásokkal ma is tart, annak ellenére, hogy az 1990-es évek eleje óta általános védelmi program indult.

A program Békés megyében Dévaványa és Bélmegyer környékén is folyik, célja a meglévő természetes törzsállomány megerősítése. A cél természetvédelmi érdek is, a módszer sok esetben vitatható. Bővebben a következő fejezetekben térek ki a témára.

Mivel jelenleg csak mesterségesen telepített egyedek vadászhatók (a kibocsátás 30 %-áig) a terítékadatok keveset mutatnak.

Létszámbecslési adatok:

1971	20743 db
1977	28560 db
1978	22140 db
1983	15292 db
1985	10647 db
1990	2600 db

Az állománybecslés minden bizonytalansági tényező ellenére jól szemlélteti a drasztikus állománycsökkenést.

4.9. Vízivad:

A jelenleg vadászható lúd és récefajok közül a vetési lúd (*Anser fabalis*), a kerceréce (*Bucephala clangula*) vadászati jelentősége kis számú előfordulásuk miatt a megyében nem számottevő. A legjobb, hagyományos „*vízivadas*” területek (Biharugra, Kardoskút) természetvédelmi oltalom alatt állnak. Szűkülnek a vadászati lehetőségek, ezzel együtt növekszik a tenyésztett récék kibocsájtása. Mind a vadászat, mind pedig a tenyésztés igen sok természetvédelmi problémát vet fel (zavarás, védett fajok elejtése, genetikai leromlás, környezetszennyezés stb.).

4.10. Egyéb vadászható madárfajok:

Az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) vadászatának hagyománya csupán néhány erdősültebb vidéken él. A terítékadatok esetlegesek, az elejtett mennyiség minimális. A balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*), az örvös galamb (*Columba palumbus*) rendszeres vadászati hasznosításáról nincs adat.

A dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*), a szarka (*Pica pica*), a szajkó (*Garrulus glandarius*) gyéritése, vadászata módszereit tekintve több természetvédelmi gondot felvet. Külön ki kell emelnünk a vetési varjút (*Corvus frugilegus*), amelynek természetvédelmi jelentősége, a fészkelő állomány drasztikus csökkenése részletesebb elemzést érdemel.

A vetési varjú táplálkozásáról, „káros”, vagy „hasznos” voltáról hosszú évtizedes vita zajlott. Vertse Albert 3500 gyomortartalom vizsgálata alapján mondta ki 1943-ban, hogy „Táplálkozásának évi átlaga és aránya szerint: hasznos...”.

A mezőgazdasági viszonyok időközben gyökeresen megváltoztak, az intenzívebb növényvédelem a nagytáblák, monokultúrák terjedése csökkentette a varjú természetes táplálékbázisát, és a madár jó alkalmazkodóképessége révén új táplálékforrásokat keresett, amit meg is talált többek között a mesterségesen dúsított apróvadállományban, valamint a természetgazdasági növényekben.

A vetési varjú egész évben vadászható madárfaj lett.

Az u.n. F-1-es, szelektív mérgezett tojások kihelyezése 1980 és 1984 között a hazai fészkelőállományt 53 %-ra csökkentette.

A vetési varjú szerepe természetvédelmi szempontból jelentős, hiszen telepeihez kötődik a hazai kék vércse (*Falco vespertinus*) állomány zöme, de jelentős számban költ az elhagyott varjúfészkekben a vörös vércse (*Falco tinnunculus*) és az erdei fülesbagoly (*Asio otus*) is.

Békés megyében az országos tendenciával megegyezően az 1987-ben becsült 5700 párral szemben 1995-ben már csupán 2100 pár volt a fészkelő állomány. Ez a mennyiség 13 telepen költött, de ebből csupán 6 telep volt népesebb 100 párnál.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület helyi csoportja Méhkerék környékén - ahol egy 1300 páros varjútelep van - vizsgálta a fészkelő kék vércsék szaporulati mutatóit. Amíg a telepen költő párok esetében átlagban 2,22 fiókat találtak fészkenként, a magányosan költő pároknál csupán 2,09 ez az érték. Ebből igen egyértelmű következtetés vonható le: amennyiben a fészkelő varjúállomány csökkenése tovább tart, veszélybe kerül ennek a fokozottan védett kis ragadozómadárnak hazai (ezzel legnyugatibb) állománya is.

A vetési varjú megfogyatkozásáért nem kizárólag a vadászat a hibás. Az utóbbi időben ismét közkedvelt élelem lett a kitollasodott u.n. „tokos” varjúfiókák fogyasztása. Egy-egy népesebb telepre messzebből is érkeznek emberek akik kiszedik, kirázzák a fiókákat, súlyosabb esetben szétlövöik a fészkeket, kivágják a fészkes fákat. A zavarás állandósul, a költő állomány egyre fogy.

A vadászati hatóságok is érzékelték a gondokat és 1994-től a vetési varjúra idényt állapítottak meg. A ma is érvényben lévő szabályozás szerint vetési varjúra fészektelepeken és azok 200 méteres körzetében február 28 és május 1 között tilos vadászni.

A szándék jó, de keveset ér, hiszen az említett „kisvarjúszezon” éppen május 1 után, zömmel május 10 körül, helyi megfogalmazás szerint bodzavirágzáskor kezdődik. A varjúállomány védelme érdekében a tilalmat legalább június 15-ig kellene meghosszabbítani, mikor a fiókák zömmel már kirepültek.

5. A VADÁSZAT ÉS VADGAZDÁLKODÁS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK VÉDELMERE GYAKOROLT ÁLTALÁNOS KIHATÁSAI:

Rakonczay Zoltán a Vadászati Enclikopédia (1994) a vadászat és a természetvédelem kapcsolata c. fejezetében a kölcsönhatásokat három részre osztja:

a.) Közömbös hatások:

A természetvédelem egyes szakterületei (geológiai értékek védelme, barlangvédelem) nehezen hozhatók bármiféle összefüggésbe a vadászattal, vadgazdálkodással.

b.) Ellentétes érdekek:

Ide sorolja az alábbi eseteket.

- egyes fajok védetté nyilvánítása
- zavarás, taposási károk, szemetelés
- vadetetés szakszerűtlen kivitelezése
- mesterséges vadtenyésztés
- betelepítés, faunahamisítás
- túltartott vadállomány
- „dúvad”-irtási módszerek
- nyereségérdekelt bérvadásztatás

c.) Érdekazonosság:

Néhány részterület ahol az egymásrautaltság frekventáltan jelentkezik:

- élőhelymegőrzés
- környezetvédelem
- mezőgazdasági géphasználatok, kemizálás, vízrendezés, monokultúrák kialakítása
- tömegturizmus

A csoportosítás metodikájának felhasználásával az alábbiakban a vadászat és vadgazdálkodás általános hatásait kíséreltem meg részletezni a megyei sajátosságok ismeretében.

5.1. Védett faj elejtése:

Általános és kézzelfogható gond, hiszen védett állatfaj elpusztításáról van szó, akár szándékosan, akár gondatlanságból történik.

Milyen esetekben fordul elő leggyakrabban ez a probléma?

- mesterséges vadkibocsájtó helyek, ahol a ragadozó gyérítés gyakran kontroll nélküli:
- „görcsösőrű” szindróma
- rossz látási körülmények között zajló vadászat:

Legjobb példa rá az esti, hajnali vadréce vadászat, mikor a faj felismerése nehézkes, a lövés előtt mérlegelésre nincs idő.

Ezt a hibát a legfelkészültebb, kellő fajismerettel rendelkező vadász is elkövetheti, azonban a téves lelövések száma csökkenthető a vadászat helyének szabályozásával.

Mire gondolok?

A vadrécék nappali pihenő és táplálkozóhelyül szolgáló vizeken (tavak, halastavak, nagyobb vízfolyások) a vadászat korlátozása a nyugalom biztosítása érdekében is célszerű.

Amennyiben a vadászat az esti táplálkozóterületek, kisebb vízfelületek környékén zajlik csökken az esélye annak, hogy védett faj kerül terítékre. Ennek legfontosabb oka az, hogy ezeken a hűzásokon nem csupán számarányuk, de életmódjuk miatt is 99 %-ban a vadászható fajok fordulnak elő. A védett récék zöme kevésbé mobilis, a nagyobb vízfelületekhez jobban ragaszkodik, táplálkozási szokásai nem készítetik rendszeres helyváltoztatásra. Kivétel ezalól saját megfigyeléseim szerint a kanalas (*Anas clypeata*) és a nyílfarkú réce (*Anas acuta*), amelyek szívesen mozdulnak ki esténként a megszokott nappali tartózkodási helyeikről.

- külföldi bér vadászok vadászata során elejtett védett fajok.

A vadászati szokásokat ismerve elsősorban egyes olasz állampolgárságú bér vadászok tevékenységéről van szó, ahol gyakran fordul elő védett faj (fürtj, mezei pacsirta, búbos pacsirta, fenyőrigó, vadgerle stb.) elejtése. A lelövés legtöbbször a bér vadász tájékozatlanságából következik be, de sajnos előfordul üzleti célú, szervezett vadásztatás is kifejezetten védett fajok elejtése céljából.

5.2. Védett állatfaj riasztásának, gyérítésének kérdésköre:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. a természetvédelmi hatóságra is fontos feladatokat ró a védett állatfaj okozta károk mérséklését, megelőzését illetően.

Békés megyében néhány elhanyagolható esettől eltekintve (darukártétel vetésekben) a vadgerle (*Streptopelia turtur*) nyár végi, kora őszi vonulásakor napraforgóban okozott kártétele a legjelentősebb.

Két dolog lényeges a kérdésben:

1. A vadgerle népes csapatai valóban jelentős kárt okozhatnak esetenként.
2. Kellő intenzitású, szervezett riasztás a kár megelőzéséhez tökéletesen elegendő.

Miért van szükség gyérítésre?

Kifejezetten vadászati érdekeltségből. A vadászati szezon meghosszabbítása, plusz árbevétel elérése, ráadásul, olyan „vadfajból”, amely külön ráfordítást nem igényel a „természet ajándéka”. Az igazi érdekeltek azonban a vadászatszervezőirodák, hiszen náluk a teríték nagyságától függetlenül stabil bevétel képződik. A gondokat fokozza, hogy a gyérítést végző vadászok szinte kivétel nélkül olasz bér vadászok, hazai vadász ritkán vállalkozik erre a „töltényigényes”, de kevés „eredményt” produkáló tevékenységre.

Miért születnek mégis gyérítési engedélyek?

Az okozott kár valóban jelentős lehet és ma még nincs értékelhető eset arra, hogy egy esetleges kártérítési perben nem veszítene-e a természetvédelmi hatóság, ha ismételt kérésre nagy számú vadgerle jelenléte ellenére elzárkózna az engedély megadásától.

A kérdés kezelésében az országos gyakorlat nem egységes. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság 1997-ben a vadászati érdekeltség megszüntetése érdekében, olyan határozatokat hozott, amelyben a gyérítési engedély kiadásával együtt rendelkezik a lelőtt gerlék hova fordításáról. A védett állat a Magyar Állam tulajdona és az is marad. Az elejtett gerléket az Igazgatóság helyi megbízottja veszi át és őrzi azokat további felhasználásig. Ezáltal a lelőtt madár nem kerül az elejtő tulajdonába, külföldre nem szállítható.

5.3. Túltartott vadállomány okozta természetvédelmi károk:

A kérdéskör nem a kibocsájtóhelyek környékén feldúsított apró vadállományra vonatkozik, sokkal inkább nagyvadról van itt szó és nem elszigetelt gondról.

Békésben apró vadás megye lévén kevés az ilyen eset, de a Fekete-Körös menti erdőtömbben élő däm vad populáció mennyisége felvet hasonló jellegű gondokat.

Békés megyében 1991-ben az erdei mennyiségi vadkár 36,5 %-át, a minőségi károk 16,9 %-át okozta dám. Az érintett erdők nem állnak természetvédelmi oltalom alatt, de jelentőségüket tekintve a Dél-Tiszántúl legértékesebb erdőtársulásait őrzik.

5.4. Intenzív vadtenyésztés kérdésköre:

Általánosságban elfogadott tény, hogy védett területeken, ahol elsődleges a természetközeli állapotok fenntartása nem engedhető meg nagy mennyiségű, mesterségesen nevelt vad kibocsájtása. A neveléssel együttjáró zavarás, szennyezés, állandó emberi jelenlét mellett, lényeges kérdés a mesterségesen feldúsított populációk környezetükre gyakorolt hatása, ami minden tekintetben negatívan érinti az adott életközösséget, csupán mértékbeli eltérések lehetségesek.

Két vadfaj, a fácán és a tőkés réce mesterséges nevelése, kihelyezése, vadásztatása jelenti a megyében a legtöbb gondot.

A fácán esetében már az őshonosság kérdése is felvetődik. Orosz szerint (1996) a fácán Kárpát-medencében történő meghonosodása a XII. századra tehető. A fácán tenyésztése, mesterséges kihelyezése hosszú idő óta tart, de az igazi fellendülés az 1960-70-es években következett be. Ennek oka elsősorban az, hogy az egyre gyűrűlő fogoly és hullámzó nyúlállomány mellett, a fő apróvad a fácán lett. A tenyésztés, nevelés kezdetben igen sikeres volt, de főként az 1990-es évektől kezdve csökkent az eredményesség. Ennek fő okát Orosz (1996) a mesterségesen nevelt fácánok háziasodásában látja.

Bár jól kidolgozott kutatási eredmények még nem igazolják, de egyre valószínűbb, hogy a generációkon keresztül mesterséges környezetben nevelt madarak utódai nem raknak fészket, elveszítik féltékenységüket és fogékonnyá válnak különböző fertőző betegségekre. Orosz megállapítja, hogy a mesterséges tenyésztés nem a fácán aktív védelmét valósítja meg, hanem az ökológiai, biológiai ismeretekkel még mindig gyéren felszerelt ember gazdasági céljait.

Orosz Sándor megállapítása valóban tükrözi a jelenlegi helyzetet, így megerősíti azt az egyöntetű álláspontot, hogy védett természeti területen nem engedhető meg mesterséges fácánnevelés és kibocsájtás.

Ennek a törekvésnek érvényt szerezni ott, ahol már évtizedes múlttal rendelkező tenyésztési tevékenység folyik nem könnyű, és a merev hatósági út, a kompromisszumok előli elzárkózás nem járható. A lehetséges megoldások ismertetésére, konkrét esetek kapcsán a következő fejezetben kerül sor.

A tőkés réce mesterséges nevelése Magyarországon az 1960-as években kezdődött Tatán és Soponyán. A természetes állomány és a vadászati lehetőségek csökkenése egyre növelte a nevelt, röptetett u.n. félvad rendszerű récenevelés iránti igényt.

A félvad rendszerű récenevelés természetes vagy mesterséges vízfelületeket, főként állóvizeket igényel. Ez a tény már önmagában is felveti a nevelés természetvédelmi problematikáját, hiszen természetes vízi élőhelyeket igénybe venni erre a célra, a vizes élőhelyek katasztrofális pusztulásának időszakában megengedhetetlen. Mi a helyzet a mesterséges vízfelületekkel?

Természetes mélyedés árasztása még önmagában nem tekinthető mesterséges élőhelynek, annak ellenére sem, hogy a vízpótlás emberi beavatkozásokkal történik. Sajnos a legtöbb helyen ez a módszer dívik. Ezután a beruházó vadászati hasznosító némileg joggal hivatkozik arra, hogy az ő beavatkozása nélkül itt nem is volna víz. Időközben az ilyen vízfelületek „ökológiai csapdaként” működnek, hiszen igen sok madárfaj (piros lábú cankó, nagy goda, bíbic, esetenként gúlipán, gólyatöcs stb.) keresi fel fészkeléskor a tavaszra lecsökkent vízállású területeket. A

tojásos fészekaljakra aztán a nevelési technológiának megfelelően május végén, június elején ráeresztik a vizet ami a fészekaljok többségének pusztulását okozza.

Más gondok is vannak. Az általában kis (2-3 ha) vízfelületekre kihelyezett nagy tömegű réce potenciális veszélyt jelent a behurcolt fertőző betegségek tekintetében a vadon élő madárvilágra is. A kimondottan vadászati célú nevelés pedig több esetben felveti a faunahamisítás kérdését. A nagyobb tojáshozam érdekében tojóhibrideket hoznak létre, amelyek már nem tiszta vérű tőkés récék és kiszabadulva a természetes állományok genetikai leromlását okozhatják. Sajnos ezt a ténytet több természetes élőhelyen általam megfigyelt példány is bizonyítja.

Másik környezetszennyezési, de akár konkrét humán vonatkozású gond az ólomszennyezés, ami fácánál is, de a röptetett kacsatelepeken súlyozottan jelentkező gond. Ákoshegyi Imre 1993-ban publikált vizsgálatai megerősítik ezt a ténytet.

A felsorolt esetek már önmagukban is indokolják a mesterséges récenevelés természeti területeken való tiltását, korlátozását, és akkor még nem is említettem a vadászati tevékenység zavaró hatásait, az etetés problémakörét.

5.5. Vadászati módok természetvédelmi értékelése:

Az egyéni (barkácsolás, cserkelés, csapázás, hívás, les) és társas (körvadászat, pászta, keresővadászat, hajtás, terelővadászat) vadászati módok természetvédelmi megítélésében természetesen nagy eltérések adódhatnak. Általánosan elmondható, hogy az egyéni módszerek kisebb zavaró hatásai miatt kevesebb gondot jelentenek.

Kivétel ezalól a barkácsolás és a hívás.

A barkácsolás során gépjárművel közelítik meg az elejteni szánt vadat. Ez egyben azt is jelenti, hogy viszonylag nagy területet járnak be, a járműtől függően (gépkocsi vagy lófogot) meglehetősen zavarással. Egy példa:

A május eleji őzbakvadászat legelterjedtebb, szinte kizárólagos módja a barkácsolás. Ez az időszak egybeesik a tűzokdörgés időszakával is amikor a madarak a beállt, hagyományos dürgőhelyeken fokozottan érzékenyek mindennemű zavarásra. Gyakran jelentkezik ilyenkor taposási kár is a felázott, nedves talajú gyepeken.

A hívás leggyakrabban az őz párzási időszakában, valamint egyes ragadozók (pl. róka) esetében alkalmazott módszer. Önmagában a módszer nem jelent nagy gondot, de sajnos még ma is gyakran találkozhatunk olyan hívó eszközökkel, amelyeket a Berni Egyezmény kifejezetten tilt. Ilyenek például az olasz bérvadászok által előszeretettel használt magnók, elektromos eszközök, élő csaliállatok, melyeket vízivad vadászatánál alkalmaznak, annak ellenére, hogy ezt az 1996. évi LV. tv. is tiltja.

A társas vadászati módok zömmel őszi, téli időszakban zajlanak, általában sok ember, járművek részvételével. A nagyfokú zavaróhatás miatt ezen vadászatok helyét és idejét célszerű előzetesen egyeztetni a károsítás mérséklése érdekében.

5.6. Vadászati létesítmények elhelyezésének kérdésköre:

Milyen létesítmények jelenhetnek meg a területen ?

- etetők
- szórók
- szózó
- kutak
- dagonyák

- lesek

Első látásra úgy tűnik, hogy a vadászati létesítmények elhelyezése, kivitelezése kizárólag tájvédelmi, esztétikai kérdéskör.

Valóban ez lehet a legfontosabb szempont, de rögtön felvetődik az kérdés, hogy védett természeti területen egyáltalán szükség van-e hasonló jellegű berendezésekre, valamint az, hogy a létesítmények használata során milyen gondok merülhetnek fel.

Itt elsősorban az etetés jelent hangsúlyos kérdést. Sok helyütt a takarmány nem etetőbe, hanem egyszerűen a földre kerül, szerencsés esetben szántóra, de leginkább erdőbe, gyepre. A takarmány nagyrészt ocsú, gyári melléktermék, más területről származó szálás stb. Bármelyik is, a leszórt etetőanyag potenciális veszélyforrása értékes, természetközeli társulások degradációjának, gyomosodásának. Ezzel olyan folyamat indul meg, ami a későbbiekben az adott terület fajgazdagságának csökkenéséhez, a fajösszetétel megváltozásához vezet.

Védett természeti területen csak kivételes esetben legyen mód a felsorolt vadászati létesítmények elhelyezésére, de amennyiben a vadetetés nem mellőzhető, az inkább történjen előre egyeztetett helyen elhelyezett etetőkből, mint spontán módon szabadon.

5.7. Együttműködési lehetőségek:

A bevezetőben Rakonczay Zoltán által leírt érdekazonossági pontok egyértelműek. Itt kizárólag azon célokat említem, amelyek egyes fajok közös érdekből történő megmentésére irányulnak.

Békés megyei viszonylatban kiemelkedő jelentőségű az u.n. „fogolyprogram”.

Előzmények:

A fogoly esetében az előzőekben már említett vészes megfogyatkozás oda vezetett, hogy 1978-tól teljes vadászati korlátozás lépett életbe. A tizenkilenc éve tartó tilalom semmi pozitív állományalakulást nem váltott ki, sőt további csökkenés következett be. A passzív védelem, a hagyományos madárvédelmi intézkedések nem jártak eredménnyel.

Faragó Sándor megállapítása szerint a fogolyállományra a legnagyobb csapásokat a kemény telek mérik. A lassú regenerálódást pedig az intenzív mezőgazdasági tevékenység, valamint a kártevők felszaporodása akadályozza.

A fogoly esetében a sikeres párválasztáshoz minimum 2 pld./km²-es állománysűrűség szükséges. 1990-ben Magyarország közel 800 vadgazdálkodási egységéből ez a sűrűség már csupán 50 egységnél volt meg.

A feladat a fogoly állománynövekedésével kapcsolatban hármas:

- Eredményes fészkelést biztosító növénytermesztési struktúrák és technológiák kialakítása.
- Egész évben megfelelő mennyiségű és minőségű táplálékot biztosító mikrohabitatok rendszerének kialakítása.
- A szárnyas és szőrmés predátorok szintentartása a természetvédelmi szemlélet érvényesítése mellett.

Az egyik országos mintaterület Dévaványa községhatárban, részben a Körös-Maros Nemzeti Park területén fekszik. 1992-ben a vadásztársaság 2751 db napos fogolycsibét helyezett ki a területre, ahol eredetileg egy 200-250 példányos természetes állomány él.

A tapasztalatok szerint a nyár végi, őszi eleji kibocsájtási időpont bizonyult a legkedvezőbbnek. A tavaszi kibocsájtás esetén a mesterséges körülmények között átteleltetett foglyok többségén vitaminhiány, tollhiány jelei mutatkoznak.

A fogolyprogram, az állomány fejlesztése első látásra problémamentesnek tűnik, hiszen a természetvédelmi és a vadgazdálkodási érdekek találkoznak. Azonban néhány ponton meglehetősen nagy szemléletbeli eltérések adódnak.

Már a mesterségesen nevelt, tenyésztett törzsállományból származó egyedek kihelyezése is kérdéses. Faragó Sándor a tiszta, eredeti vérvonal beszerzését javasolja Amerikából. Amerikából pótoljuk a hazai állományt? Honnan ered ez az ötlet?

A század elején Magyarországról telepítettek foglyot Észak - Amerikába. A madarak jól alkalmazkodtak az ottani körülményekhez, Alberta államban ma is szép állomány él. A „magyar foglyot vissza az őshazába” program beindítása azonban valószínűleg még hosszas előkészítést igényel és nem lesz mentes kiélezett szakmai vitáktól sem.

A fokozott ragadozókontroll, a takarmányozás szintén súrlódásokra ad okot a természetvédelmi érdekekkel. Különösen igaz ez a hasznosítási nyomás vizsgálata esetén, ami kifejezetten a mesterségesen dúsított fogolyállomány vadászati hasznosítását jelenti.

6. A KÖRÖS-MAROS NEMZETI PARK VÉDETT ÉS VÉDELEMRE TERVEZETT BÉKÉS MEGYEI TERÜLETEIN FOLYÓ VADÁSZATI, VADGAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉGEK TERMÉSZETVÉDELMI KIHATÁSAI:

A Nemzeti Park területein kisebb-nagyobb mértékben mindig is folyt vadászati hasznosítás, vadgazdálkodás. A Nemzeti Park megalakulása, az új törvények megjelenése új helyzetet teremtett, de a negatív természetvédelmi kihatások jórésze ma is élő probléma, csupán a megoldási lehetőségek tárháza bővült immáron jogi eszközökkel is.

6.1. Kis-Sárrét:

6.1.1. Vésztő-Mágorpuszta:

Kifejezetten apróvadás vidék. Az új területkijelölések után két vadásztársaság működik rajta. Mesterséges vadkihelyezés nincs, a terület vadászati szempontból jórészt problémamentes.

6.1.2. Bélmegyeri erdőpuszta:

Adottságainál fogva mindig jelentős vadászati szerepet töltött be. Az apróvad mellett az őz, a dám és váltóvadként a gímszarvas, a vaddisznó is fontos vadfaj. Évtizedes múltú fácántenyésztés zajlott itt 1995-ig, igen sok természetvédelmi gondot vetve fel.

A ragadozómadarak illegális lelövése kiemelt fontosságú, hiszen a természetközeli sziki tölgyesekben évről évre több védett ragadozómadárfaj fészelt, így a barna kánya (*Milvus migrans*), a héja (*Accipiter gentilis*), egerészölyv (*Buteo buteo*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), esetenként a parlagi sas (*Aquila heliaca*).

A fácánkihelyező telepek ízléstelen föliasátrainak tájromboló hatását nem is kell részletezni.

Annál inkább azt a helytelen és kifejezetten káros vadetelési módszert, ami a gyommagvakkal teli ocsú egyszerű leborításából állt, sokszor igen értékes növénytársulásokban is.

Ilyen volt például a Szolga-erdő nagy tisztása, ahol a szikierdeirét társulás (*Peucedano-Asteretum punctati*) jellegzetes reprezentánsa található. Egyben itt található a sziki kocsordhoz (*Peucedanum officinalis*) kötődő védett lepkefajunk a nagy szikibagoly (*Gortyna borrelii* ssp. *lunata*) népes populációja.

Mit tehet a természetvédelem?

Elsőként kezdeményezte a mintegy 700 hektáros terület közérdekből, különleges, természetvédelmi célú részvadászterületté történő nyilvánítását. Ez minisztériumi egyeztetést igényel, hosszadalmas folyamat, kimenetele bizonytalan.

Másodsorban a szakhatósági állásfoglalásokban az alábbi elvek érvényesítését írta elő:

- mesterséges vadkihelyezés tilos
- a dámállomány szintentartására kell törekedni, növelése tilos
- vadászati berendezések elhelyezése csak egyeztetéssel történhet
- a gémtelep környékén részleges (II.1-VIII.31.), az említett tisztáson teljes vadászati korlátozás szükséges.

6.1.3 Biharugari halastavak és környékük:

A térség régóta híres „vízivadas” terület. Nem véletlen, hogy 1943 október 29-én itt lőtték a magyarországi libarekordot. Szapáry László hajnaltól napnyugtáig tartó folyamatos lesvadászat során 208 db vadludat ejtett el. A hajdani madárbőség nem csupán az általános állománycsökkenési tendenciák, de az 1980-as években egyre erősödő olasz bérvadásztatás helytelen vadászati módszerei miatt is drasztikusan lecsökkent.

A vadásztatás szezonban szinte szakadatlanul folyt, kifejezetten a tórendszeren, ahol a vízivad pihenő és éjszakázó helyei voltak.

Jól szemlélteti a mértéktelen vadászati hasznosítás zavaró hatását, az a tény, hogy 1993 óta, változatlan élőhelyi feltételek mellett, csupán a vadászati korlátozás miatt többszöröződött az átvonuló és folyamatosan itt tartózkodó ludak, récék száma, sőt a zavarásérzékeny darucapatok is visszatértek.

A terület jórésze hajdan a Tisza-család birtoka volt, ahol a két világháború között színvonalas apróvadgazdálkodás folyt. Az erdőtelepítések is jórészt vadászati célokat szolgálták.

A telepített vátyoni erdőkben 1994-ig évente jelentős mennyiségű (4000-5000 db) előnevelt fácánt helyeztek ki. Az apróvad mellett, az 1970-es évektől változó létszámban jelen van a területen a vaddisznó, és váltóvaddként a gímszarvas.

Vadászati szempontból a Nemzeti Park legproblémásabb területe. Öt vadgazdálkodási egység található a 8000 hektáron. A vízivad-vadászat a tavakon, mocsarakon 1993 óta tilos, de ez a tiltás kimaradt a legújabb 30/1997-es FM.rendeletből.

A vátyoni fácánkihelyezések csökkentették az itt fészkelő ragadozómadarak megtelepedési esélyeit, és saját tapasztalataim alapján az illegális lelövések pecsételték meg az egykor igen erős helyi vadmacska (*Felis silvestris*) populáció sorsát. Néhány szép erdei tisztás degradált növényzete magán viseli a fácánkihelyezések nyomait.

A bonyolult vadászterületi határok csak nehezítik a kérdés megnyugtató rendezését. Elsődleges teendő a vadászatra jogosultakkal történő megállapodás megkísérlése, főként a kiemelt jelentőségű, 1997. április 30. óta Ramsari területként szereplő tórendszer és mocsarak tekintetében. Alapelv a teljes vízivad-vadászati tilalom fenntartása, a vadászati érdekelttség csökkentése. Amennyiben ez megvalósul egyetlen vadászati érdek marad - a vaddisznó vadászata. Általános felfogás, hogy ez egyúttal természetvédelmi érdek is, hiszen a vaddisznó elpusztítja a fészkaljakat stb. Nincs azonban, olyan egzakt vizsgálati eredmény, ami ezt a valószínű hipotézist megnyugtatóan alátámasztaná. De tegyük fel, hogy így van. Ebből a megfontolásból a Nemzeti Park megállapodás kötött a tórendszer vadászati hasznosítóival:

A megállapodásban részletesen szabályozva lettek az alábbi témakörök:

- magaslesek elhelyezése

- magaslesek használata, vaddisznóvadászat
- egyéb haszonvad vadászata
- egész évben vadászható vadfajok vadászata
- kárókatona kárelhárítás
- vízivad vadászata

Ez a megállapodás esettanulmány is lehet abból a szempontból, hogy milyen mértékű kompromisszumok engedhetők meg egy részben fokozott védelem alatt álló nemzeti parki terület esetében, anélkül, hogy a természetvédelmi értékek károsodásának veszélye növekedne.

Természetesen a közérdekből, különleges, természetvédelmi célú részvadászterület kialakítása itt is szükséges. Az itt elvárható korlátozások azonban a megállapodásban is szinte teljeskörűen benne vannak.

6.2. Dévaványai-Ecsegi puszták:

Fő vadfaj a mezei nyúl és a fácán. Megyén belül is kiemelkedően jó törzsállomány található a térségben. A Hortobágy-Berettyó csatornán vízivad is népes számban fordul elő. Az előző fejezetben említett fogolyprogram szintén a terület egy részén folyik.

Jelenleg hét vadgazdálkodási egység található a területen. Közülük 4092 ha a Nemzeti Park természetvédelmi rendeltetésű üzemi vadászterülete.

Kézenfekvő megoldás a természetvédelmi kezelésű vadászterület kialakítása, az ellenérdekeltség megszüntetése. A Körös-Maros Nemzeti Park a legértékesebb, zömmel fokozott védelem alatt álló, 70 %-ban természetvédelmi vagyonkezelésű területen hozott létre önálló vadászterületet.

A terület működési szabályzatának összeállításában jómagam is közreműködtem így jórészt a saját elképzeléseimnek megfelelő tartalommal született meg. Ennek jegyében teszem közzé a szabályzat alapelveit rögzítő sorokat:

- A vadászterület - rendeltetéséből és kezelőjéből adódó - elsődleges funkciója a természeti értékek védelmének elősegítése.
- A vadászterületen vadászható állatfaj egyede kizárólag természetvédelmi érdekből, mennyiségi szabályozás, állategészségügyi okok, valamint kármegelőzés céljából ejthető el, vagy fogható be.
- A vadászterületen képződött eseti bevételek teljes egészében a területen élő növény és állatvilág élőhelyeinek megőrzését, fejlesztését szolgálják.
- Konkrét vadászati, vadgazdálkodási tevékenységet szolgáló létesítmény (magasles, etető, szózó stb.) a területen nem helyezhető el.
- Vadetetés kizárólag extrém időjárási körülmények esetén, vadmentési célzattal lehetséges.
- Tájidegen vadfajok betelepítése, spontán megtelepedésük elősegítése tilos.
- Mesterséges vadkibocsájtás tilos. Kivételt képeznek a területen élő természetes fogolytörzsállomány esetenkénti megerősítéseként kihelyezett tenyésztett egyedek.
- Különleges vadászati módszer (ijászat, agarászat, falkavadászat, solymászat), valamint a Berni Egyezményben tiltott eszközök és módszerek alkalmazása tilos.
- Minden vadászati tevékenység esetén a terület nyugalmanak legkisebb mértékű zavarására kell törekedni. Ebből a megfontolásból az éjszakai reflektoros vadászat tilos.

Milyen szakmai elvek alapján készült az idézett szabályzat?

Az alább ismertetett elveket Parczen Balázs kollégám, erdőmérnök, vadgazdálkodási szakmérnök közreműködésével állítottam össze. Különleges szerep jut ebben az őznek, mint olyan vadfajnak, amely potenciális szerepet játszhat vadászati érdekek megjelenésében.

1. A vadászterület kezelését alapvetően a természetvédelmi különleges rendeltetés határozza meg. A területen a tájra jellemző természetes cönózisokba illeszkedő, a védett állat és növénytársulásokkal harmonizáló mennyiségű és szerkezetű vadászható állatpopuláció tartamos biztosítása a cél. A természetvédelmi szempontok szerint fenntartandó állományszerkezet a migráció miatt nem lehet élesen eltérő a környező területeken meglévőtől.
2. A különleges rendeltetésből eredő kezelési elveket elméletileg a következő tényező módosíthatja.

Környező vadászterületekre történő hatás (Vadgazdálkodási hatósági kérdések): A természetvédelmi kezelés nyilvánvalóan eltér a környezet haszonelvű gazdálkodásának gyakorlatától. Ez természetszerűleg hozza magával azt, hogy a vadállomány szerkezetében különbségek alakulnak ki. Ez lehet a környező vadgazdálkodók számára előnyös (kivándorlás a területünkről), de lehet hátrányos is (bevándorlás a területünkre).

3. Egyes állatfajok esetében az alábbi elveket kell érvényesíteni:

Fácán:

Bár a faj illetve elődei már több mint 2000 éve megtalálhatók a területen, az eredeti ökoszisztémába nem illeszthető be. A környezetben mesterséges szaporítása hagyományosan jelentős mértékben folyik. Annak ellenére, hogy a védett területen kihelyezés nem történt, jelentős számban fordult elő évről évre.

A természetvédelmi rendeltetésű vadászterület megalakulása után várhatóan az állomány az optimumot jóval meghaladóan fog alakulni. Ez részben a környezetből a nevelés miatti bevándorlás, másrészt a megfelelő szaporodóhely miatti intenzív szaporodás miatt fog így alakulni. A fácán létszámapasztása vadgazdálkodási módszerekkel történjen. A vadászati hatóság által általánosan nem engedélyezett módszerek használata (tyúkok elpusztítása, tilalmi időben történő létszámapasztás stb.) az FM Hivatallal és a környező vadgazdálkodókkal veszélyes feszültséget szülne.

Mezei nyúl:

A faj a védett ökoszisztéma része. Jelenléte szükséges. Minthogy azonban egy határozott „r” stratégista fajról van szó, kezelése nem egyszerű. Természetes fogyasztóinak intenzív visszaszorítása miatt létszáma gradációszerűen fel fog ugrani. Állategészségügyi és vadkármelegelőzési okokból a gradációs csúcsok hasznosítási nyomással való letörése szükséges lehet. A hasznosítás formája a nagy egyed sűrűségű részeken befogás, a foltos mezőgazdasági területeken a vadkárelhárító vadászat. Az emigráció minimális, erősen territóriumtartó faj. A beavatkozással a minimumra kell törekedni.

Őz:

A területen néhány évtizede jelent meg, de a korábban meglévő előfordulásai miatt a természetes rendszer elemének tekinthető. Az Alföld vadfajai közül a leginkább „k” stratégista, bár a csülkösvadfajok közül a leginkább „r” stratégista. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy 0,3-es szaporodási rátával növekszik az állomány és ha különlegesen kemény tél vagy kóbor kutyák nem károsítják, nem esik vissza. Túlzottan magas állománysűrűségnél foltoként jelentős károkozó

lehet, mert viszonylag erősen territóriumtartó faj. Emigráció elsősorban a második éves bakokat érinti. Vadászati hasznosítás elkerülhetetlen. Bakvadászat kizárólag július-augusztus hónapokban.

A jelentősebb anyagi értéket képviselő bakok lelövését térítéses rendszerben lehet erkölcsileg támadhatatlanul megoldani. Suta és gida esetén a téli időszakban minimális zavarás mellett a személyzetnek kell megoldania az állományszabályozást. Az őzállomány egészségének, minőségének fenntartását az állományszabályozás során szem előtt kell tartani, amit a vadászati hatóság egyébként is előír.

Az állománysűrűség markáns megnövelése az alábbi hatásokat váltja ki.

A ökológiai harmónia deformálódása. Az igen agresszív, territóriumát védelmező őzek különösen a túzokállomány zavartalanságát veszélyeztethetik.

A lecsökkenő táplálkozóterület miatti intenzív fogyasztás a vadkárok olyan mennyiségét és formáit idézik elő, amelyek normális körülmények között nem fordulnak elő.

A túlzott állománysűrűség magára az őzállományra is kedvezőtlenül hat. A táplálékhiány betegségekhez, illetve a testméretek a fajrajellemzőnél kisebbre változásához vezet.

Az őzállomány szabályozására a vadászati módszeren kívül gyakorlatilag nincs lehetőségünk. Sem a befogás sem más gazdaságosan alkalmazható módszer nem ismert.

A ma élő nagyvadfajok, az ember mint biológiai lény hatása mellett jöttek létre. A faj kialakulása tehát olyan környezethez alkalmazkodva történt meg a már kihalt elődfajokból, amely egy ember nevű csúcsragadozót feltételez. Az ember teljes kivétele e rendszerből egy 3-4 millió éves rendszer felborítását jelenti.

Természetesen ezt a megjegyzést csak az őseMBERI idők óta hasznosított csülkös vadfajokra értelmezem, azzal a megszorítással, hogy a használatnak az ember robbanásszerűen megnőtt létszámát és az általa kivett területeket is figyelembe kell venni.

A mesterséges szelektálás a vadon élő őzállományok tekintetében igen korlátozottan értelmezhető. Szakmai körökben jelenleg vita dúl azon, hogy elérhető e egyáltalán szelekciós előrehaladás a gyakorlatban alkalmazott „selejtezési” eljárással. Abban mindenesetre egyetért a szakmai közvélemény, hogy a heritabilitás csak igen kicsiny lehet. Ennek két fő oka van.

A szelekció, amióta ez az eljárás létezik, agancsnagyságra történik. Ez azonban egy genetikailag erősen multifaktoriálisan meghatározott tulajdonság, ahol igen sok recesszív gén is szerepel. Az agancs tulajdonképpen az egyed teljes szervezetében levő plussz energia, a kondíció és a konstitúció tükörképe. A fenotipusos kiválogatás így csak igen kis h² értéket eredményez.

Másrészt a nőivarú egyedeknél ez a tulajdonság nem érzékelhető, ezért rá fenotipusos szelekció nem is tervezhető.

A jelenlegi legmegbízhatóbb őzpopulációra vonatkozó kutatások a dániai Ilmő szigeten történtek, ahol a migráció hatásával nem kellett számolni. A kutatást végző intézet végkövetkeztetése az volt, hogy a hagyományos „selejtezési” módszerrel szignifikáns genetikai előrehaladást nem lehet elérni, azaz genetikailag nem lehet az állományt eltéríteni. A hazai szakmai közvéleményben meglehetősen felhördülést váltott ez ki, tekintve, hogy szeretik az élőhely kiváltotta eredményeket saját munkájuknak tulajdonítani.

Az állomány szelektációjának célja nem is lehet a vadon élő állomány genetikai tulajdonságának megváltoztatása.

Az állománylétszám stabilizálása miatt szükséges kivétel inkább az erdőgazdálkodásban alkalmazott gyérítési eljárások biológiai elveit követi. A túlzott sűrűségű állományokban a gyengék, sérültek, betegek kivétele az állomány genetikai torzulását nem okozza.

Az állománylétszám környezeti erőforrásokhoz igazodó abszolút értékén kívül meghatározó fontosságú az állományszerkezet is. Az ivari és a korosztályszerkezet beállítása bár mesterségesen történik, de a természetes viszonyok előállítására a cél.

A kivétel pontos szempontrendszerét megadni csak a populációdinamika ismeretében lehet. Ezt viszont csak a természetvédelmi szempontból optimálisnak ítélt állománysűrűség ismeretében lehet tervezni. A kivételi szempontokat ezért csak vázlatosan adom meg.

Suta és gida: Sérült, törött végtagú, láthatóan beteg, borzas, sovány, hasmenéses. Ha nem elég akkor az elmaradott, kisebb termetű egyedek.

Bak: A sutánál felsorolt leromlottak. Azon túl gombnyársas, gyilkos agancsnövekedésű, a fajra a területen jellemzőtől lényegesen eltérő. Értékmentési szempontból ki kell venni a visszarakó túltartott bakokat.

A kivétel során a mennyiségi szempont az elsődleges, a minőségi szempontokat a fenti prioritási sor alapulvételével kell kialakítani.

Vízivad :

Kezelésükkel nincs tennivaló, vadászati hasznosítás tilos.

Róka:

Az állomány alacsony szinten tartása a tűzokállomány kezelése érdekében szükséges.

A gyérítés csak a természetvédelmi elvekkel összhangban levő módszerekkel történhet. Tilos a csapdázás, a kémiai szerek, az elektrooptikai és elektroakusztikai eszközök alkalmazása.

Vetési varjú:

A vadászterületre való betelepülést minden rendelkezésre álló eszközzel segíteni kell

Dolmányos varjú, Szarka:

Állományuk alacsony szinten tartása a tűzokvédelem fontos eleme. A beavatkozás során ügyelni kell azonban egy minimális szint fenntartására.

Az elmondottak csupán egy esetet jelentenek a Magyarországon létező, természetvédelmi rendeltetésű vadászterületek közül. Mégpedig egy, olyan speciális esetet, ahol egy pusztai, minimális erdőszűrségű, kifejezetten apróvadás jellegű természetvédelmi kezelésű vadászterület jövőbeni kezelési elveiről van szó.

6.3. Kígyósi-puszták:

Két vadgazdálkodási egység helyezkedik el az 5100 ha-os területen.

Fő gondot a kígyósi Nagyerdőben évtizedek óta folyó fácánnevelés okozza. Az erdőben jelenleg is három kihelyező telep működik. Az éves kibocsájtott létszám tíz-tizenkétezer darab. A fokozott vadászati hasznosítás mély nyomokat hagyott az egyébként is meglehetősen degradált erdőfoltban. Az épületek, építmények elhelyezése, az etetés módszere, a jelentős emberi zavarás, a nagy tömegű mesterségesen nevelt vad jelenléte összeségében komoly természetvédelmi gond.

Az erdő mára kevés természeti értéket őrzött meg. A keleti rész tájképi szempontból és egyes növényfajok (réti őszirózsa) előfodulását tekintve a kiritkuló sziki tölgyesek jellegzetes képét mutatja. Az erdő nagyrésze azonban jellegtelen. A tölgyesek egészségi állapota rossz, aljnövényzetében csupán a tág tűrőképességű, nitrofil tömegfajok vannak jelen (Gallium aparine, Urtica dioica, Stellaria media, Bromus tectorum stb.).

A terület viszont közvetlenül érintkezik egy 717 ha-os fokozottan védett értékes pusztarésszel.

Mit tegyen ilyen esetben a természetvédelem?

Hatósági úton oldja meg a kérdést, vagy az érintettekkel kísérletet megállapodni?

Ahol lehet- és itt úgy tűnik igen - az utóbbi a járható út.

A kérdés megoldásához az alábbiakat kell figyelembe venni:

- A fácánkibocsájtás megszüntetése, a telepek felszámolása természetvédelmi érdek. A cél nem vitatható, a végrehajtás módja és főként ideje azonban nem közömbös egyik fél számára sem.
- A fácánnevelés érdemileg már nem befolyásolja az erdő amúgyis kedvezőtlen állapotát.
- A Nagyerdő, az eredeti telepítési szándékot tekintve igazi „vadászerdő”. A település közvetlen szomszédságában fekszik, fafajösszetétele (tölgy, akác, keskenylevelű ezüsthfa stb.), az utak, nyiladékok kialakítása mind-mind elsősorban vadászati érdeket szolgált. A fácánnevelés több évtizede folyik benne, változó intenzitással.

A fenti elveket a Nemzeti Park és a vadgazda egyaránt elfogadta és a fácánnevelés fokozatos, négy-öt éves távlatú felszámolása mellett döntött.

Adódna még egy lehetőség. A hagyományos kotlóssal történő nevelés felélesztése, ami egyben agrártörténeti jelentőségű is lehetne, az eredmények gyakorlati felhasználásáról nem beszélve. Ez az ötlet azonban gyakorlati, kézzelfogható dolgokon bukik meg.

Nincs ma már elegendő kotlós, főként, egy helyről származó nagyobb mennyiségű madár, ami állategészségügyi szempontból is megfelelné. A módszer felélesztése azonban, a mai rendkívül gyenge fácánnevelési eredmények mellett vadgazdálkodási szempontból sem elvetendő.

6.4. Körös-ártér:

A hosszan elnyúló (70 km), keskeny (700- 1000 m) ártér Békés megyei szakaszán hat vadgazdálkodási egység található.

A fő vadászati problémát a holtágakon (egy esetben védett területen belül) felnevelt félvad tőkés réce jelenti. Mint azt az előzőekben leírtam, véleményem szerint a mesterséges récenevelés természetvédelmi szempontból veszélyesebb a fácánkihelyezésnél. Természetes, természetközeli vízi élőhelyeken pedig megengedhetetlen. Ez az a pont, ahol a hatósági eszközök mérlegelés nélküli alkalmazása is megengedhető a cél érdekében.

Az indoklás részben szerepel az eddig elmondottakban. Itt csak szeretném megerősíteni, hogy környezetszennyező (pl.ólomszennyezés, szerves anyag feldúsulás), állategészségügyi, valamint a vadon élő populációra gyakorolt genetikai hatása révén kizárólag mesterségesen létrehozott, jól kezelhető, lehetőség szerint izolált környezetben lehet létjogosultsága. Semmi esetre sem természetvédelmi, jóléti és gazdasági funkciót egyaránt betöltő vizeken, mint például az említett holtágakon.

5.5. Kardoskúti Fehér-tó:

1966 óta védelem alatt álló terület. A vízivad vonulásában betöltött szerepe közismert. Természetes, hogy a környező vadgazdálkodási egységek igyekezzenek kihasználni a természet adta lehetőségeket.

A terület egy vadgazdálkodási egységen belül helyezkedik el. A vadászati hasznosítóval, aki megőrizte pozícióit, évek óta gond nélkül együtt él a természetvédelem. A vízivad nyugalmanak biztosítása vadászati érdek is, hiszen, ahol a vad kellő nappali, éjszakai nyugalmat talál, ott valóban megvan az ésszerű vadászati hasznosítás lehetősége.

A terület egésze fokozottan védett, a Ramsari egyezmény hatálya alá tartozik. A vadászati hasznosítóval kötött megállapodás szerint jelenleg problémamentes terület.

Kiemelt jelentősége miatt szintén közérdekből, különleges, természetvédelmi rendeltetésre terjesztették fel.

6. ÖSSZEFOGLALÁS:

Már a dolgozat megírása közben érzékelhető volt számomra, hogy szándékom ellenére meglehetősen kevés gyakorlati eredményt tudok majd produkálni, inkább elméleti jellegű lesz a dolog, ami csupán érintőlegesen mutat rá a fő problémákra, mélységében nem elemzi azokat.

Az viszont szintén vitathatatlan, hogy a témában számszerűsített, ezáltal kézzelfogható eredményeken alapuló munka kevés született. A két témakör összefüggései, látszólagos és valós ellentétei olyannyira nyilvánvalóak mindenki számára, hogy itt szubjektivitás nélkül nehéz bármit is rögzíteni.

Tekintsük tehát úgy, hogy jelen dolgozat egy mindig sok gonddal terhelt, de eddig csupán felszínesen vizsgált problémakör áttekintésére tett kísérlet, melynek gyakorlati haszna csak további és részletesebb munkák elkészültével lesz realizálható.

A fenti bevezetés ellenére a Békés megyében folyó vadgazdálkodási tevékenység és a természetvédelem közötti kapcsolódási pontok jórésze a munkában említésre került.

Elsődleges cél volt, hogy a törvények adta lehetőségekkel ésszerűen élve a természeti területek vadászati hasznosításában jelentős, kedvező változások következzenek be.

Nagyon sokan hangsúlyozzák azt a véleményt, hogy végleges megoldás akkor következik be, ha a védett területek, mind különleges, természetvédelmi rendeltetésű vadászterületek lesznek, ahol a vadászat, mint üzleti érdek nem jelenik meg. Azonban elgondolkodtató, hogy minél nagyobb - és ne feledjük vadgazdálkodási szempontból többnyire jó adottságú - területen korlátozzuk a vadászatot, annál nagyobb nyomás alá kerülnek a korlátozás alá nem eső területek. Ez nem csupán a nem védett természeti területek állapotára, de egyes állatcsoportok számára is veszélyes lehet.

Gondolok itt elsősorban arra, hogy a mobilis, mozgékony állatcsoportok, főként a madarak nem védett területeken is tömegesen jelenhetnek meg. De folytathatnánk a gondolatot azzal, hogy egyes vadászható vadfajok komoly természetvédelmi értéket is képviselnek és rájuk nézve szintén veszélyes lehet a növekvő vadászati nyomás. Ezzel pedig számolnunk kell a jövőben. Sőt azzal is, hogy tömegesen jelennek meg a vadgazdálkodáshoz nem értő, laikus vadászok, akik gyors és eredményes vadászatokat követelnek maguknak.

Az utóbbi években volt szerencsém részt venni néhány vadászvizsgán. Nem tisztem a vizsgázók vadászati, vadgazdálkodási ismereteit minősíteni, de a természetvédelmi ismeretek elsajátítása enyhén szólva is kívánni valókat hagy maga után. Véleményem szerint nem célszerű a természetvédelmi ismereteket egyes vadászati kérdésekkel azonos értékűként kezelni. Kiemelt jelentősége miatt célszerű a vadászjelöltek ezirányú ismereteit külön megvizsgálni, a védett fajok felismerésétől kezdve egészen az alapvető ökológiai ismeretekig.

A természetvédelmi kezelésű vadászterületek kialakítását csak a legértékesebb részeken javaslom, ott ahol a vadászat valóban jelentős károsító tényező.

Melyek ezek? Vizes élőhelyek, nemzetközi jelentőségű fészkelő és vonuló területek. Zavarásérzékeny fajok szaporodóhelyei. (pl. túzok)

Más esetekben a vadászati hasznosítóval történő együttműködés is célravezető megoldásnak tűnik. Ha pedig ez nem működik, akkor még mindig ott vannak a hatósági eszközök, amelyekkel élni lehet.

A Békés megyei gondok, problémák nem speciálisak. Többségük országosan jellemző. A megoldásokban, a problémák kezelésében már lehetnek és vannak is eltérések.

Az általam javasolt út, az együttműködések, megállapodások útja. Ahol lehet és ameddig lehet. Ahol pedig a természetvédelem érdekei megkívánják, és másként nem megy, maradnak a paragrafusok.

SUMMARY

Relationship between hunting and nature conservation

The publication is about the apparent and real conflict between hunting and nature conservation. It analyses the treatments in a county.

Interests could be coordinated as the first pioneers of nature conservation were hunters. The topicality of the theme is that in the hungarian legislation there are new view of laws in both of domains.

Pheasants, hares, wild ducks and geese are typical of Békés county.

The stocks of deer, wild boar, fallow-deer are excellent here.

The most important question is the artificial letting out of mallards and pheasants. It can cause grave problems especially in nature protected areas. The raised mallards are the most dangerous from the viewpoint of nature conservation.

The publication analyses the effects of the different modes of hunting. There are some examples about the solving of hunting problems in the Körös-Maros National Park.

In addition to the priority of nature conservation we have to expect the presence of hunting, as it is a growing claim of society.

Unfortunately the fast growing of the number of hunters does not involve the professional expertness and superior self restraint.

The lower grade knowledge of the hunters completed with wide ecological and nature conservation knowledge should be demand.

(István Bíró, Szarvas)

KÉPMELLÉKLET

1. kép: Az augusztusi tarlók zsákmánya szinte kizárólag tőkés récéből áll

2. A róka fegyveres gyérítése ritkán ilyen eredményes

